**Rapport OVSE/ODIHR verkiezingswaarnemersmissie Tweede Kamerverkiezingen 12 september 2012**

De OVSE heeft op 16 november 2012 een rapport uitgebracht naar aanleiding van de waarnemersmissie die van 30 augustus tot en met 15 september 2012 in Nederland heeft verbleven. De missie werd geleid door ambassadeur Lubomir Kopaj en bestond uit 5 verkiezingsexperts uit andere OVSE lidstaten. De missie heeft tijdens haar verblijf gesproken met onder meer de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Buitenlandse Zaken, de Raad van State, de Kiesraad, het college voor de rechten van de mens, vertegenwoordigers van politieke partijen, de media en gemeenten. Het algemene beeld dat de missie schets over de verkiezingen is positief. Zo signaleert de missie dat het verkiezingsproces plaats vindt in een sfeer van groot vertrouwen van het publiek in de politiek. Wel vraagt de OVSE aandacht voor een aantal zaken die naar zijn oordeel kunnen bedragen aan het meer in lijn brengen van de Nederlandse praktijk en wetgeving met de committering die Nederland in OVSE verband is aangegaan. In onderstaande tabel worden deze aanbeveling besproken en volgt een reactie hierop.

| onderwerp | Aanbeveling | reactie |
|---|---|---|
| 1. stemmen door mensen met een verstandelijke beperking | With the view of facilitating participation of voters with mental disabilities, consideration could be given to amending the guidelines on providing assistance to mentally disabled voters | In het kader van de grondwetswijziging waarbij de uitsluiting van het kiesrecht van onder curatele gestelden is opgeheven (kamerstukken 2007-2008) is deze vraag nadrukkelijk aan de orde geweest. Besloten is toen geen ondersteuning toe te staan om zo ongewenste beïnvloeding te voorkomen. Uitleg over het stemproces buiten het stemhokje is wel toegestaan maar de kiezer moet in staat zijn zelfstandig zijn keuze te maken. Het kabinet wil door de ontwikkeling van een nieuw model stembiljet waarbij gebruik wordt gemaakt van logo's en/of foto's het voor deze groep eenvoudiger maken om zelfstandig hun stem uit te brengen. |
| 2. Passief kiesrecht SGP-vrouwen | In the light of international commitments and the recent ECtHR decision on the SGP-women's issue, further efforts should be made by the authorities to ensure the equal participation of women and men in the electoral process. | Hierover zal de Kamer, zoals aangekondigd in mijn brief van dit voorjaar, nader worden ingelicht. |
| 3. volmacht stemmen | Proxy voting should be further regulated in order to bring legislation more fully in line with OSCE commitments and other international standards for democratic elections. As a first step, consideration could be given to limiting the practise of proxy voting to the state purpose in the law of facilitating the participation of voters who do not expect to be able to | In de evaluatie van de Tweede Kamerverkiezingen van 2010 (Kamerstukken 2010-2011, 31142, nr 25) is uitgebreid op dit punt ingegaan, dat ook toen door de OVSE waarnemersmissie werd aangesneden. Inmiddels ligt er een wetsvoorstel in de Tweede Kamer (Kamerstukken 2010-2011, 33268) waarin het wordt verboden een volmacht in het stemlokaal te geven. Verder is bij de Tweede Kamerverkiezingen van 12 september 2012 onderzoek gedaan naar volmachtstemmen. In de evaluatiebrief wordt hier nader op in gegaan. Er wordt erkend dat aan het stemmen bij volmacht risico's zijn verbonden |

| | | |
|---|---|---|
| | visit their polling station on election day, for instance, by requiring a written explanation or a in person application prior to election day. | met betrekking tot family voting en ronselen. Deze risico's dienen te worden afgewogen tegen het feit dat volmacht stemmen een vangnet is voor kiezers die anders niet kunnen stemmen. Uit het eerder genoemde onderzoek blijkt dat stemmen bij volmacht voor veel kiezers de enige manier is om aan de stemming deel te kunnen nemen, terwijl anderzijds geen indicaties zijn van misbruik. In dit licht ziet het kabinet geen reden om tot stringentere maatregelen over te gaan. |
| 4. financiering politieke partijen | As detailed in the recommendation in the 2010 OSCE/ODIHR election assessment report, the enactment of the draft 'financing of political parties act', could be a first step in improving accountability and transparency in campaign financing. | Het wetsvoorstel financiering politieke partijen ligt voor behandeling gereed in de Eerste Kamer. In het regeerakkoord is bovendien voorgesteld om de regels met betrekking tot financiering uit te breiden tot lokale politieke partij. Het kabinet zal op dit punt met voorstellen komen. |
| 5. afhandelingen klachten/ bedenkingen | Consideration could be give to establishing a formal mechanism and adopting relevant procedures for the review of complaints within the various levels of the electoral authorities. | De missie signaleert dat Nederland verschillende procedures kent om met verkiezingsgerelateerde klachten om te gaan. Zo kunnen kiezers bedenkingen laten opnemen in het proces-verbaal van het stembureau, het hoofd- of centraal stembureau. Zij kunnen zich ook (op eigen initiatief) rechtstreeks wenden tot het vertegenwoordigend orgaan. Ook kan men zich tot de gemeente/burgemeester wenden of de gemeentelijke respectievelijk landelijke ombudsman. Ten aanzien van deze laatste mogelijkheden signaleert de OVSE dat deze niet kunnen leiden tot herstel maar alleen tot aanbevelingen voor een volgende verkiezing. Het kabinet ziet geen reden op dit punt tot aanpassing van wetgeving over te gaan. Nederland heeft immers gekozen voor een algemene klachtenregeling in de Algemene wet bestuursrecht. Daarnaast is er voor verkiezingen de weg via het proces-verbaal voor die klachten waarvan de kiezer van mening is dat ze moeten worden bezien door het vertegenwoordigend orgaan. |
| 6. beroeps-mogelijk heden | Consideration should be given to allowing all decisions pertaining to the electoral process to be appealed before a court | Ook in het rapport van de waarnemersmissie bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2010 is deze aanbeveling gedaan. Hiervoor geldt dat in het Nederlandse stelsel het besluit over de geldigheid van de verkiezingsuitslag primair ligt bij het gekozen orgaan in het kader van het geloofsbrievenonderzoek. Voor de verkiezing van de Eerste en Tweede Kamer is dit vastgelegd in artikel 58 van de Grondwet. Het idee achter deze procedure is de scheiding der machten. De rechter mag geen oordeel vellen over de samenstelling van (een onderdeel van) de wetgevende macht. Het kabinet ziet geen reden deze procedure aan te |

| | | |
|---|---|---|
| | | passen.<br>Overigens staat voor een aantal andere onderdelen, zoals de registratie van kiezers (ook kiezers buiten Nederland zoals de missie abusievelijk veronderstelt), kandidaatstelling, registratie naamsaanduidingen wel beroep bij de rechter open. |
| 7. vastleggen termijnen voor beroep | The election law should be amended to stipulate reasonable minimum timelines for the adjudication of election-related complaints | De Kieswet kent voor verschillende procedures de verplichting om zo snel mogelijk te beslissen. Wel is veelal gespecificeerd binnen hoeveel tijd een burger in beroep moet gaan. In de praktijk levert de verplichting zo snel mogelijk te beslissen geen problemen op. |
| 8. stembiljet | The size and layout of the ballot could be revised to make it more manageable and readable | Het is positief dat ook de waarnemersmissie het wenselijk acht een nieuw model stembiljet te introduceren. Over de voortgang van het onderzoek zal de Kamer op korte termijn geïnformeerd worden, zoals ook aangekondigd in de brief van 28 augustus 2012 (Kamerstukken 2011-2012, 33000VII, nr 126). |
| 9. training stembureauleden | Consideration could be given to standardizing the training for polling station staff, particularly on counting procedures | In het wetsvoorstel dat momenteel bij de Kamer ligt wordt voorgesteld dat alleen personen tot lid van het stembureau kunnen worden benoemd die over voldoende kennis van en vaardigheden over het verkiezingsproces beschikken. |
| 10. aanduiding geldige stem | The election law should be amended to accept as valid any ballot where the intention of a voters is clear and unambiguous | Dit advies zal worden meegenomen in het kader van de introductie van een nieuw model stembiljet |
| | | |